ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ • PSSSB • ਪੰਜਾਬ PCS • ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ

HOUSE OF ASPIRANTS

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ

ਅਧਿਆਇ 6

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ

ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਹ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ।

ਵੈੱਬ ਸਾਈਟ
houseofaspirants.in

ਸੰਸਕਰਣ
ਅਕਤੂਬਰ 2026

ਭਾਸ਼ਾ
ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ English

House of Aspirants

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੋ-ਭਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਤਿਆਰੀ ਪਲੇਟਫਾਰਮ

houseofaspirants.in

ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ!

House of Aspirants ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ। ਇਹ ਨੋਟਸ ਹਰ ਗੰਭੀਰ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ: **ਪ੍ਰੀਖਿਆ-ਮੁਖੀ, ਸੌਖੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਫ਼ਤ**।

> “ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਹ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ।”

ਇਹਨਾਂ ਨੋਟਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਕਿਵੇਂ ਲਈਏ

1 ਪੜ੍ਹੋ
ਅਧਿਆਇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪੂਰਾ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ।

2 ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ
houseofaspirants.in 'ਤੇ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਦਾ MCQ ਕੁਇਜ਼ ਹੱਲ ਕਰੋ।

3 ਦੁਹਰਾਓ
ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇਖੋ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲੱਗੇ ਨੁਕਤੇ ਦੁਹਰਾਓ।

ਸਾਡੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦੇਖੋ

- ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ English ਵਿੱਚ ਨੋਟਸ
- ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੁਇਜ਼ ਅਤੇ ਅਧਿਆਇ-ਵਾਰ MCQ
- ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਕਰੰਟ ਅਫੇਅਰਜ਼
- 10+ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪੇਪਰ (PYQ)
- ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ

ਸਕੈਨ ਕਰੋ

www.houseofaspirants.in

ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਮ ਚੈਨਲ ਨਾਲ ਜੁੜੋ

- ਨਵੇਂ ਨੋਟਸ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
- ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅੱਪਡੇਟ
- ਭਰਤੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ
- ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ PDFs
- ਲਾਈਵ ਗਾਈਡੈਂਸ ਸੈਸ਼ਨ

ਸਕੈਨ ਕਰਕੇ ਜੁੜੋ

t.me/HouseOfAspirant

ਸਿੱਖਦੇ ਰਹੋ। ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਰਹੋ। ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦੇ ਰਹੋ।

ਟੀਮ House of Aspirants

© 2026 House of Aspirants. ਇਹ ਨੋਟਸ ਸਿਰਫ਼ ਵਿੱਦਿਅਕ ਮਕਸਦ ਲਈ ਹਨ। ਬਿਨਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਕਲ, ਮੁੜ-ਵੰਡ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ।

ਅਧਿਆਇ 6

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ

ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਾਸਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਘ

ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ

- ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਜੀਵਨ
- ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ
- ਚੱਪੜਚਿੜੀ, ਸਰਹਿੰਦ ਅਤੇ ਲੋਹਗੜ੍ਹ
- ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ
- ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ, ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਅਤੇ ਤਰੁਣਾ ਦਲ
- ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਅਤੇ ਬਾਰਾਂ ਮਿਸਲਾਂ

ਭਾਗ ੳ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ – ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਾਸਕ

ਮੁੱਢਲਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਪਰਿਵਰਤਨ

ਜਨਮ	27 ਅਕਤੂਬਰ 1670, ਰਾਜੌਰੀ (ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ)
ਅਸਲੀ ਨਾਮ	ਲਛਮਣ ਦੇਵ
ਬਾਅਦ ਦੇ ਨਾਮ	ਮਾਧੋ ਦਾਸ (ਬੈਰਾਗੀ ਵਜੋਂ); ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ **ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ** ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਉਹ **ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ** ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ

ਲਛਮਣ ਦੇਵ → **ਮਾਧੋ ਦਾਸ** → **ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ / ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ**

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਮੋੜ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਤੋਂ ਡੂੰਘੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ **ਵਜ਼ੀਰ ਖ਼ਾਨ** ਤੋਂ ਇਨਸਾਫ਼ ਲੈਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ:

- **ਨਗਾਰਾ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ** – ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ
- **ਪੰਜ ਤੀਰ** – ਰੱਬੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ
- **ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ** ਦੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕੌਂਸਲ: ਬਿਨੋਦ ਸਿੰਘ, ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ, ਬਾਜ ਸਿੰਘ, ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ

ਫ਼ੌਜੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

ਚੱਪੜਚਿੜੀ ਦੀ ਜਿੱਤ

12 ਮਈ 1710 ਨੂੰ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੇ **ਚੱਪੜਚਿੜੀ ਦੀ ਲੜਾਈ** ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖ਼ਾਨ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਜਿੱਤ ਨਾਲ **ਸਰਹਿੰਦ** ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਣ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ।

ਸਰਹਿੰਦ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੇ:

- **ਮੁਖਲਿਸਗੜ੍ਹ** ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ **ਲੋਹਗੜ੍ਹ** ("ਲੋਹੇ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ") ਰੱਖਿਆ
- **ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ** ਅਤੇ **ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ** ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮੋਹਰਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਕੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ
- **ਫ਼ਾਰਸੀ** ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ

- **ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰੀ ਪ੍ਰਥਾ** ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ

ਸ਼ਹੀਦੀ

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਅੰਤ **ਦਸੰਬਰ 1715** ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ **ਫ਼ਰੁੱਖਸੀਅਰ** ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ **ਖ਼ਵਾਜਾ ਕੁਤਬ-ਉਦ-ਦੀਨ ਬਖ਼ਤਿਆਰ ਕਾਕੀ** ਦੇ ਮਕਬਰੇ 'ਤੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੌਤ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਚੁਣਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰ **ਅਜੈ ਸਿੰਘ** ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। **9 ਜੂਨ 1716** ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਭਾਗ ਅ — ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ – ਸਿੱਖ ਸੰਘ

ਗਠਨ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੰਗਠਿਤ ਕੀਤਾ। **1733** ਤੋਂ ਉਹ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ – **ਵਿਸਾਖੀ** ਅਤੇ **ਦੀਵਾਲੀ** ਮੌਕੇ – **ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ** ਵਿਖੇ ਇਕੱਠ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠਾਂ ਨੂੰ **ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ** ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਸੀ।

- **ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ** ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੇ ਆਗੂ ਬਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਨਵਾਬ" ਦਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ **ਜ਼ਕਰੀਆ ਖ਼ਾਨ** ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।
- **1739** ਵਿੱਚ **ਫ਼ਾਰਸ (ਈਰਾਨ)** ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ **ਨਾਦਿਰ ਸ਼ਾਹ** ਨੇ ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ; ਪੰਜਾਬ ਰਾਹੀਂ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਲੁੱਟੀ ਹੋਈ ਦੌਲਤ ਖੋਹ ਲਈ।

ਫ਼ੌਜੀ ਸੰਗਠਨ

ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ:

ਬੁੱਢਾ ਦਲ
ਤਜਰਬੇਕਾਰ (ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ) ਸਿਪਾਹੀ, ਜੋ ਨਵੇਂ ਰੰਗਰੂਟਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ

ਤਰੁਣਾ ਦਲ
ਨੌਜਵਾਨ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਯੋਧੇ

ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਦੌਰ

ਘਟਨਾ	ਸਾਲ ਅਤੇ ਸਥਾਨ	ਵੇਰਵਾ
ਛੋਟਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ	1746, ਕਾਹਨੂੰਵਾਨ (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਨੇੜੇ)	1738 ਵਿੱਚ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖ਼ਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ **ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ** ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾ ਰੋਸ ਫੈਲਿਆ। ਟਕਰਾਅ ਵਧਿਆ ਅਤੇ **ਯਹੀਆ ਖ਼ਾਨ** ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਮੁਗ਼ਲ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੇ ਲਗਭਗ **7,000 ਸਿੱਖ** ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੇ।
ਵੱਡਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ	ਫ਼ਰਵਰੀ 1762, ਕੁੱਪ-ਰਹੀੜਾ (ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਨੇੜੇ)	ਪਾਣੀਪਤ ਦੀ ਤੀਜੀ ਲੜਾਈ (1761) ਤੋਂ ਬਾਅਦ **ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ** ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲਗਭਗ **50,000 ਸਿੱਖ** ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ – ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਦੁਖਦਾਈ ਦੌਰ।

ਪੁਨਰ-ਉਥਾਨ ਅਤੇ ਮਿਸਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹਿੰਮਤ ਦਿਖਾਈ। **1748** ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ **ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ** ਦੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਮੁਗ਼ਲ ਫ਼ੌਜ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਸਿੱਖ **ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ** (**ਸੁਲਤਾਨ-ਉਲ-ਕੌਮ**) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਫਿਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ।

ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਨੂੰ **ਬਾਰਾਂ ਮਿਸਲਾਂ** ਵਿੱਚ ਸੰਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਗਿਆਰਾਂ ਹੀ ਮੁੱਖ ਸੰਘ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ:

ਮਿਸਲ	ਆਗੂ	ਮਿਸਲ	ਆਗੂ
ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ	ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ	**ਨਿਸ਼ਾਨਵਾਲੀਆ**	ਦਸੌਂਧਾ ਸਿੰਘ
ਭੰਗੀ	ਛੱਜਾ ਸਿੰਘ / ਹਰੀ ਸਿੰਘ	**ਫੂਲਕੀਆਂ**	ਚੌਧਰੀ ਫੂਲ
ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ	ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ	**ਫ਼ੈਜ਼ੁੱਲਾਪੁਰੀਆ (ਸਿੰਘਪੁਰੀਆ)**	ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ
ਸ਼ੁਕਰਚੱਕੀਆ	ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ / ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ	**ਕਨ੍ਹਈਆ**	ਜੈ ਸਿੰਘ ਕਨ੍ਹਈਆ

ਮਿਸਲ	ਆਗੂ	ਮਿਸਲ	ਆਗੂ
ਸ਼ਹੀਦਾਂ	ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ	**ਨਕਈ**	ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨਕਈ
ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ	ਨੰਦ ਸਿੰਘ / ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ	**ਕਰੋੜਸਿੰਘੀਆ**	ਕਰੋੜਾ ਸਿੰਘ

ਨੋਟ

ਫੂਲਕੀਆਂ ਮਿਸਲ ਆਜ਼ਾਦ ਰਹੀ ਅਤੇ ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸੰਘ ਦਾ ਹਿੱਸਾ **ਨਹੀਂ** ਸੀ।

ਇਲਾਕਾਈ ਵਿਸਥਾਰ

ਵੱਡੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖ ਨਵੇਂ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਮੁੜ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਅਤੇ **ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ** ਤੋਂ **ਯਮੁਨਾ** ਤੱਕ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਉੱਤੇ ਮੁੜ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਰ **1783** ਵਿੱਚ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ **ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ** ਦੇ ਉਭਾਰ ਦਾ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ।

ਝਟਪਟ ਦੁਹਰਾਈ

- ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ: ਜਨਮ **1670** ਰਾਜੌਰੀ · ਚੱਪੜਚਿੜੀ **12 ਮਈ 1710** · ਰਾਜਧਾਨੀ **ਲੋਹਗੜ੍ਹ** · ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰੀ ਖ਼ਤਮ · ਸ਼ਹੀਦੀ **9 ਜੂਨ 1716**
- ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ: ਜ਼ਕਰੀਆ ਖ਼ਾਨ ਤੋਂ ਖ਼ਿਤਾਬ · **ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਅਤੇ ਤਰੁਣਾ ਦਲ**
- ਛੋਟਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ **1746** (ਕਾਹਨੂੰਵਾਨ) · ਵੱਡਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ **1762** (ਕੁੱਪ-ਰਹੀੜਾ) · ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ **12 ਮਿਸਲਾਂ** (ਫੂਲਕੀਆਂ ਬਾਹਰ)

HOUSE OF ASPIRANTS
Learn from someone who has already achieved what you are preparing for.